

"Ağ ölüm"lə mübarizədə hər kəs səfərbər olmalıdır

Ictimaiyyəti ciddi narahat edən narkomaniyaya qarşı Bakıda, eləcə də respublikamızın digər şəhər və rayonlarında geniş maarifləndirici işlər aparılır. Kütləvi informasiya vasitələrindən də görüldüyü kimi, "Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mübarizəyə dair 2019-2024-cü illər üçün Dövlət Proqramı" çərçivəsində mühüm tədbirlər həyata keçirilir, narkotik maddələri gizli yolla əldə edib satanlara və ondan istifadə edənlərə qarşı hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən mübarizə gücləndirilir.

Əməkdaşımız narkomaniyanın sağlamlığa və ailə dəyərlərinə zərərli təsirdən qorunmaq mümkündürmü, bunu hamı bilir mi kimi suallarla bu sahədə çoxillik təcrübəyə malik olan həkim-psixoloq Şəfa Cavadovaya müraciət etmişdir. O demişdir:

- Azərbaycan ailəsinin qarşılıqlı hörmət, məhəbbət və sağlam təməllər üzərində qurulmasının əsas səbəblərindən biri də tarixin süzgəcindən keçmiş ailə dəyərlərinin yaşadılması və nəsil-dən-nəslə ötürülməsidir. Təəssüf ki, bu gün psixoloqların, bir çox valideynlərin üzlaşdığı ən ağırlı problemlərdən biri ailələrə faciələr yaşadan narkomaniyadır. Bəzən valideynlər övladlarının gizli aludə olduğu bu bələdan xəbərsiz halda uşağının davranışında, əməllərində xoşagəlməz hallar barədə mənə də müraciət edirlər. Həkim, bəlkə başı pozulub, bəlkə qorxub, yıxılıb, bəzən günün müəyyən vaxtı özündən çıxır, həddindən artıq əsəbi gərginlik keçirir, özü də yaxşı oxuyan şagird olub, indi də tələbədir, son vaxtlar dərslərində də geriləmə hiss olunur və digər məsələlərlə bağlı narahatlıqlarını bildirirlər. Müəyyən müayinələrdən və analizlərdən sonra valideynə deyəndə ki, oğlun, ya qızın narkotik maddə aludəçisidir, az qalır ürəyi getsin... Biz o kateqoriyadan olan "xəstələri" xüsusi ixtisaslaşdırılmış müəssisələrə müalicəyə yönləndiririk.

Televiziya, bəlkə də, hər gün görürük, rəsmi mənbələrdən eşidirik ki, nə qədər belə maddə satanlar, narkokuryerlər saxlanılır. "Ağ ölüm" kimi tanınan bu bəşəri bəlaya düçar olanların sayı təəssüf ki, ildən-ilə artmaqdadır. Narkomaniya dinindən, dilindən, irqindən, sosial vəziyyətindən asılı olmayaraq, hamı üçün eyni dərəcədə təhlükəlidir. Hazırda Yer kürəsinin 250 milyondan çox sakini planetimizin ən global problemlərindən birinə çevrilən "ağ ölüm"ün əsirinə çevrilib. Bunun 47 milyon nəfəri Latın Amerikasına ölkələrinin payına düşür. Təkcə Meksikada narkomaniyanın bəlasına düçar olmuş insanların sayı 1 milyon 200 min nəfəri ötmüşdür. Avropa Birliyi ölkələrinə gəldikdə isə, orada 750 minə yaxın insan narkotik maddə isti-

fadəçisidir. MDB və Asiya ölkələrində isə bu göstərici 26 milyondan çoxdur. Yeri gəlmişkən, ekspertlərin fikrincə, bu rəqəm tam real gerçəkliyi əks etdirmir. Çünki narkomanların heç də hamısı qeydiyyatda düşmür.

Görünən odur ki, narkomanlıq insanı həm ruhən, həm də fiziki cəhətdən şikəst edir. Tibbi araşdırmalara görə, narkotik maddələr ilk növbədə orqanizmin immunitet səviyyəsini aşağı salaraq ürək-damar sisteminin, qaraciyər və böyrək kimi daxili orqanların ciddi zədələnməsinə yol açır. Əsəbi gərginlik və pozğunluq yaradır. Sonda ölüm halları baş verir. Erkən vaxtdan narkotik qəbul edən şəxslərin ömrü təxminən 35-40 yaşarası olur.

Narkotik maddə qəbuluna aludəçiliyin əsas səbəbləri bu maddələrə olan maraq, aşırı stres, kənar təzyiqlər və digər psixi asılılıqlardır. Müşahidələrdən o da məlum olur ki, narkotik maddələrdən istifadə edən gənclərin valideynləri əksər hallarda lazımı qədər sevgi, diqqət, qayğı, nəzarət və ailədaxili qaydaları olmayan ana-atalardır. Bəzi ailələrin isə basqın xarakterli, avtoritar olduğu üzə çıxır. Boşanan, ayrı yaşayan, valideynlərdən birinin itirildiyi ailədən olan uşaqlar arasında bu cür maddələrin istifadəsi daha çox yayılmışdır. Ana-atanın düzgün nümunə və model olmaması da bu sahədə özünü büruzə verir. Problemlər qarşısında aciz qalan, yeni üsul və yollar axtarmayan ailələrin uşaqları risk qrupuna daxildirlər. Ailə daxilində yeniyetmənin problemlərini bölüşə biləcəyi insanın olmaması da problemi gərginləşdirir.

Nəçəillik təcrübədə görmüşəm ki, həddindən artıq nəzarətin olduğu ailənin uşaqlarında da narkotik maddəyə meyillilik yaranır. Övladlarına qulaq asmayan, onları başa düşməyən, öz iradələrini davamlı olaraq göstərən, uşağın şəxsi xarakterinin formalaşmasına imkan verməyən valideynlər gələcəkdə uşaqları ilə bu və digər formada problemlər yaşayırlar.

Spirtili içki və narkotik maddə istifadəsi kişilərdə qadınlara nisbətən daha çox təsadüf edilir. Bəzən bunu davranış pozuntuları, qorxusuzluq, digər insanlarla hesablaşmamaq kimi qələmə də

verirlər. Psixoaktiv maddələrdən asılılığı olan insanlardan danışıarkən "yetkinləməyən", "nəfsinin qurbanı olan", "özünə inamı olmayan və özünü olduğu kimi qəbul edə bilməyənlər", "üsyankar", "insanlarla münasibət qurmaqda çətinlik çəkən" və digər ifadələr işlədilir. Psixanalizə görə, psixoaktiv maddələrdən istifadə bu cür maddələrin beyinə təsiri nəticəsində istədiyi vaxtda həzz almaq, bunun nəticəsində yetkinliyin məsuliyyət və çətinliklərindən qaçmaq istəyən şəxslər üçün "ən yaxşı yol və hədiyyə"dir.

Statistik məlumatlara görə, bir sıra dünya ölkələri ilə müqayisədə Azərbaycanda narkomaniya o qədər geniş yayılmasa da, amma fakt faktlığında qalır ki, dövlətin, ictimaiyyətin və hüquq-mühafizə orqanlarının ciddi mübarizəsinə baxmayaraq, respublikamızda da istifadəçilərin sayı və coğrafiyası artmaqdadır.

Ölkəmizdə narkomaniya ilə mübarizə məqsədilə Narkomanlığa və Narkotik Vasitələrin Qanunsuz Dövriyyəsinə Qarşı Mübarizə üzrə Dövlət Komissiyası yaradılıb, bu mübarizə ümumdövlət vəzifəsi kimi müəyyən edilib. Azərbaycan Prezidentinin 22 iyul 2019-cu il tarixli Sərəncamı ilə "Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mübarizəyə dair 2019-2024-cü illər üçün Dövlət Proqramı" təsdiq edilib. Sərəncamın tələb və tövsiyələri baxımından narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mübarizəyə dair genişmiqyaslı maarifləndirmə tədbirləri həyata keçirilir. İstər ali təhsil müəssisələrində, istərsə də orta məktəblərdə "Narkomaniyaya yox deyək!", "Narkomaniya və digər zərərli vərdişlərə qarşı birgə mübarizə aparaq!" devizi ilə yığıncaqlar, görüşlər və digər tədbirlər təşkil olunur. Tədbirlərdə narkomaniyanın törətdiyi fəsadlara qarşı mübarizənin bu gün xüsusilə aktual xarakter daşdığı, aparılan tədbirlərin

hər zaman ölkə rəhbərliyinin diqqət mərkəzində olduğu diqqətə çatdırılır. Eyni zamanda narkotik asılılığın aradan qaldırılmasının çətin olmasına baxmayaraq, bunun mümkün olduğu və narkotiklərdən istifadə edənlərin erkən müraciəti müalicənin əksər hallarda uğurlu nəticələnməsi ilə müşahidə edildiyi xüsus vurğulanır.

Fikrimcə, heç bir şagirdə şpris, maddə adı, deformasiyaya uğramış sümük, bədən göstərməyin faydası yoxdur. Biz gəncin daxili-xarici resurslarını aktivləşdirməliyik, onda idmana, istəyində olduğu məşğuliyyətə, kitaba, müxtəlif meyillik yaratmalıyıq. Birmənalı olaraq başa düşülməlidir ki, narkomaniyanın yayılması millətin sağlam həyat tərzini üçün təhlükəlidir. Narkomaniya ilə əvvəl psixoloji, sonra isə sosial və tibbi mübarizə aparılmalıdır. Doğrudur, bəzən dərmanlar qəbul etməyi, yaxud qanda narkotiklərin yuyulması prosesini həyata keçirməyi müalicə hesab edirlər. Lakin bu, müalicə deyil. Bu, narkotiklə zəhərlənmədən xilasdır, yaxşı halda xəstə zəhərlənmədən xilas olur, amma narkotikdən asılılıq qalır. Həmin asılılıqdan xilas olmaq üçün çoxşəxli müalicə alqoritmi qurulmalıdır, çünki bu zaman mütləq depressiya əleyhinə müalicə aparılmalıdır. Narkotiklərdən istifadə edənlərin erkən müraciəti çox hallarda uğurlu müalicə ilə nəticələnir. Narkotik istifadəçiləri çox vaxt qısa zamanda ailəsini, dostlarını, işini, əmlakını, sağlamlığını və həyatını itirir. Bu uçuruma sürüklənməyi saxlamaq hər bir gəncin öz əlinədir və bu işdə də onlar tək deyillər. Dövlətimiz lazımi kömək göstərir, eyni zamanda gənclərə yardım etməyə hazır olan xeyriyyəçilər, mütəxəssislər var. Bir sözlə, milli-mənəvi dəyərlərimizə zidd olan narkomaniyaya qarşı mübarizədə hər kəs səfərbər olmalı, zərərli və yad meyillərin qarşısının alınması istiqamətində əlindən gələni əsirgəməməlidir.

Söhbəti yazdı:
Rəhman SALMANLI,
"Azərbaycan"